

3.4. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta kysyy, miten toimielimet ovat käsitelleet sisäisen tarkastuksen raporttinsa, mitä sisäisissä tarkastuksissa on havaittu ja mihin toimenpiteisiin niiden takia ollaan ryhtymässä.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sisäisen tarkastuksen toimintatapa on alkanut vakiintua. Lautakunta valitsee sisäiset tarkastajat, jotka laativat vuosittain sisäisen tarkastuksen suunnitelman, jonka lautakunta käsittelee ja tarvittaessa muokkaa.

Sisäiset tarkastajat lähestyvät viranhaltijoita ja työntekijöitä laaditun suunnitelman mukaan ja saatuaan vastaukset, valmistelevat pykälän lautakunnalle sisäisen tarkastuksen havainnoistaan, joka puolestaan käsittelee raportin.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta toivoo tarkennusta sisäisen tarkastajan perehdytykseen. Sisäisen tarkastuksen ohjetta tulee selkiyttää ja päivittää, sisäisen tarkastuksen prosessi tulisi sitoa hallinnon vuosikelloon.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta toivoo tietoa tarkastuksen tulosten aiheuttamista jatkotoimenpiteistä.

Alla sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sisäisen tarkastuksen vuoden 2023 prosessi.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vuoden 2023 sisäisen tarkastuksen **suunnitelma** sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa 13.4.2023/ §38

sivistys- ja hyvinvointipalveluiden ja kuntaympäristöpalveluiden väliset sopimukset liikuntapaikkojen hoitamisesta

palvelukuvaukset edellämainittuja sopimuksia koskien

hyvinvointisuunnittelijan suunniteltujen tehtävien toteutuminen

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sisäisten tarkastajien **sähköposti** (20.11.2023) rehtori-sivistysjohtajalle, kuntaympäristöjohtajalle

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta pöytäkirja 12.12.2023/ sisäisen tarkastuksen **raportti** (§120)

Kuntaymp.johtaja: varsinaisia yhteisiä sopimuksia ei kuntaympäristöpalveluilla ja sivistys- ja hyvinvointipalveluilla ole, vaan ne kuuluvat kiinteistönhoidon kokonaisuuteen. Liikuntapaikkojen hoitamisen osalta sopimuksia ja palvelukuvauksia ei ole tehty, vaan työtä on ohjannut vakiintunut käytäntö. Palvelualojen kesken on aloitettu liikuntapaikkojen osalta liikuntapaikka- ja palvelusuunnitelman laatiminen. Tämä nähdään tärkeäksi mm. tiukkenevien resurssien vuoksi.

Rehtori-sivistysjohtaja: Liikuntapaikkojen hoitamisen suhteen on aloitettu laatukriteereiden ja hoitamisen yhteistyömallin laatiminen. Hän toteaa kirjallisen sopimuksen tarpeen olevan ilmiselvän mm. turvallisuuden ja oikea-aikaisen hoidon näkökulmista.

Hyvinvointisuunnittelijan suunniteltujen tehtävien toteutumisesta kysytty rehtori-sivistysjohtajalta.

Vastauksessa nousee esille hyvinvointisuunnittelijan tehtävän laajuus. Hyvinvointisuunnittelija aloitti työnsä 1.3.2023. Kesään saakka työ on ollut perehtymistä. Varsinainen tehtävänkuvan muodostuminen on arvioitu vievän noin vuoden.

Hyvinvointisuunnittelija toimii hyvinvointityön koordinoijana ja yhteistyökumppanina monissa yhteistyökuvioissa. ”Hyvinvointityöryhmä on muodostettu kunnan eri tehtävistä ja sen toiminta hyvinvointisuunnittelijan työrunkasena on ollut onnistunut, vaikkakin työn konkretia hakee vielä muotoaan”.

Hyvinvointisuunnittelijan työn aloittamiseen sovittiin jo maaliskuussa 2023 noin vuoden aikaikkuna, jonka jälkeen on päätetty käydä läpi mitkä ovat hyvinvointisuunnittelijan perustehtävät, mitä pitää karsia tai lisätä, mihin osallistua ja mihin ei, jotta nähdään riittävän pitkällä ajanjaksolla millaisia asioita, tehtäviä ja painotuksia kunnan hyvinvointityöhön kuuluu sekä miten eri verkostot lähtevät toimimaan. Hyvinvointisuunnittelija on myös osa Keski-Suomen hyvinvointisuunnittelijoiden ja -koordinaattorien säännöllisesti kohtaavaa verkostoa.

Myös hyvinvointialueen käynnistyminen ja toiminnan raakilemaisuuks on vaikuttanut vastinparina siihen, miten hyvinvointisuunnittelijan tehtäväkuva osana kokonaisuutta muokkautuu.

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut pohjaavat kaiken toimintansa palveluita ohjaaviin ja määrääviin lakeihin, asetuksiin ja normeihin, mutta myös kuntastrategiaan. Sitä käsitellään yhteisesti jokaisen lukuvuoden alkaessa sekä osana lukuvuoden toimintasuunnitelmaa pitkin lukuvuotta. Kasvatuksessa ja opetuksessa sekä oppimisympäristöiden kontekstissa kestävän kehityksen sekä kestävän tulevaisuuden arvot ovat keskeisiä. Myös varhaiskasvatus sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut kirjastoa tai nuorisopalveluita unohtamatta, linjaavat kuntastrategian arvoihin pohjaten toimintaansa. Kuntastrategian painopisteistä on tullut arjen puhetta ja näkyvä osa toiminnan tavoitteellisuutta sivistys- ja hyvinvointipalveluissa.

3.6. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Tarkastuslautakunta kysyy, miten aiotaan turvata Kankaisten kyläkoulun toimintaedellytykset ja toiminnan jatkuminen?

Kankaisten kyläkoulun toimintaedellytykset ja toiminnan jatkuminen kytkeytyy vahvasti osaksi kunnan elinvoimatyötä sekä markkinointia ja mainontaa. Olennaista on saada myös Kankaisten kyläyhdistys aktivoitua. Tonttien myyntikampanja sekä raksa- ja muksuraha ovat konkreettisia asioita, jotka tukevat myös Kankaisten alueen elinvoimaa ja sen kautta myös riittävän oppilasmäärän ylläpitämistä. On tärkeää myös avoimesti keskustella ns. perälaudasta eli oppilasmäärästä, jonka alle ei voida mennä, jotta kyläkoulun toimintaedellytykset voidaan säilyttää ja sopia ennakkollisesti, miten toimitaan, jos oppilasmäärä laskee alle sovitun alarajan.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta katsoo, että Kankaisten kyläkoulun toimintaedellytykset ja toiminnan jatkuminen riippuvat paljolti lautakunnasta riippumattomista tekijöistä. Toiminnan jatkumista edesauttaa laadukkaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön ylläpitäminen ja niistä viestiminen.

Kankaisten kyläkoululla järjestettiin syksyllä 2023 kuntalaisilta, johon osallistuivat kunnanjohtaja, rehtori-sivistysjohtaja, kunnanhallituksen puheenjohtaja sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunnan puheenjohtaja.

Kankaisten kyläkoulun säilymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa

- a. koulun oppilasmäärä (syntyvyys ja muuttoliike)
- b. oppilaiden oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeet (vahvinta tukea ei ole kyläkoululla tarjolla, vrt. JOPI-ryhmä koulukeskuksessa)
- c. henkilöstö ja henkilöstön jaksaminen

Kankaisten kyläkoulun asioiden tarkastelussa on huomioitava myös päiväkoti Ruuhiryhmän

- d. lapsimäärä
- e. lasten tuen tarpeet
- f. kelpoinen henkilöstö ja henkilöstömitoitus varhaiskasvatustilain mukaan sekä henkilöstön jaksaminen

Tarkastuslautakunta kysyy, aiheutuiko sivistys- ja hyvinvointilautakuntaan kohdistuneista säästötoimenpiteistä pitkäkestoisia toiminnallisia ja taloudellisia haittoja.

Suurin osa muutoksista tulee ihan suoraan kansallisista päätöksistä, toimintaympäristön muutoksista ja niihin sopeutumisesta.

Pienen kunnan monitahoiset virat laajoine virkatehtävineen ovat varsinkin poikkeus- ja kriisitilanteissa toiminnallinen riski, vaikkakin monipuoliset työtehtävät ovat rikkaus ja lisäävät työn imua. Yhteistyö eri työntekijöiden kesken on erityisen tärkeää ja on todettu, että jokaisella myös hallinnon tehtävissä tulisi olla joku työpari, jolla olisi osaamista ottaa hoidettavakseen väliaikaisesti toisen tehtäviä. Varsinkin esi- ja

perusopetus- sekä varhaiskasvatuspalveluissa on kiireisiä sesonkiaikoja, joissa hallinnon työntekijän poissaolo saattaa aiheuttaa aikamoisen lumivyöryefektin.

Oppilasennusteen (9/2024) mukaan oppilasmäärä laskee molemmissa kouluissa vuoteen 2029 mennessä yhteenlaskettuna 233 oppilaaseen. Lukuvuonna 2023–2024 oppilasmäärä on ollut 347. Kyläkoulun tulevaisuutta koskevien päätösten puuttuminen on suuri epävarmuustekijä.

Toivakan kunnan alijäämän tasapainotusvelvoite vuoden 2023 päättymiseen mennessä aiheutti säästöpainet, jonka vuoksi sivistyspalveluissakin alettiin valmistella henkilöstösäästöjä, jopa yhden henkilön irtisanomista tuotannollisin ja taloudellisin syin. Säästöpainet lakisääteisissä palveluissa, joissa työn keskeisenä kohteena ovat lapset ja nuoret, aiheuttivat tietenkin henkilöstössä kuormitusta sekä huolta. Jakotuntien väheneminen, ohjaajaresurssin väheneminen, erityisopetusresurssin supistuminen ym. säästösuunnitelmat aiheuttivat huolta, joka ei kuitenkaan konkretisoitunut millään tavalla vuoden 2023 aikana.

Hyvinvointialueen tultua ensin vaikutti, että opiskeluhuollon palvelut jopa paranivat, mutta melko pian vuoden 2023 aikana havaittiin, että opiskeluhuollon palvelut rapistuvat ja vähentyvät merkittävästi. Neuropsykiatrisen koulunkäynnin ohjaajan (NEPSY-ohjaaja) OKM:n hankerahalla mahdollistettu työpanos on ollut erityisen merkittävä, mutta tehtävän määräaikaisuus on merkittävä kuormitustekijä kouluyhteisössä, koska opiskeluhuollollinen tuki on keskeinen hyvinvoinnin ja oppimisen tuki. Pahoinvoiva lapsi tai nuori ei kykene myöskään oppimaan uutta. Samoin riittävä erityisopetuksen tuki on huolenaihe, mikä nostaa päätään aina aika ajoin, kun keskustelemme taloudesta.

3.11. Hyvinvointiraportti 2023

Tarkastuslautakunta kysyy, miksi kunta on aloittanut perusopetuksen tietojen raportoinnin vasta 2023?

Vuoden 2023 hyvinvointiraportti on ensimmäinen laatuaan. Hyvinvointitietoja on aikaisemminkin kerätty, mutta niiden hyödyntämisestä on koko koulumaailmassa puuttunut osaamista ja henkilöstöresurssia sekä yhtenäiset käytänteet.

Hyvinvointialueiden tulon jälkeen kunnille jäi hyvinvointitehtävä ja Toivakan sivistys- ja hyvinvointilautakunnan esityksestä päätettiin palkata hyvinvointisuunnittelija, jolloin hyvinvointitietojen keräämiseen saatiin osaavaa ja riittävää henkilöstöresurssia. Hyvinvointioppimisesta on puhuttu valtakunnallisestikin vasta muutamia vuosia eli että myös hyvinvointia voi oppia. Tilanne on nyt hyvä, hyvinvoinnin katsotaan olevan vahvasti oppimisen perusta arjen opetustilanteissakin, vaikka kolikon kääntöpuolena lasten ja nuorten pahoinvointi on entistä näkyvämpää ja jollain tapaa myös pahoinvoinnin haasteet ovat lisääntyneet verrattuna menneisiin vuosikymmeniin.

Tarkastuslautakunta kysyy, mihin toimenpiteisiin aiotaan ryhtyä TEA- viisarin tulosten parantamiseksi?

TEA- viisaria täytyy tarkastella yksittäisellä kysymystasolla, mitkä ovat ne kysymykset/tekijät, joiden osalta emme ole saaneet hyviä pisteitä. Erityisesti HYTE- kertoimeen liittyvät tekijät ovat etusijalla. Tämän jälkeen on yhdessä keskusteltava, onko kyseessä esim. vastausvirhe, väärintulkinta ja vastaako annettu vastaus todellista tilannetta. Tulkinnalliset asiat vaikuttavat jo vastausvaiheessa hyvin paljon. Tulostavissa poimimme ne tekijät, joihin meidän on saatava muutos aikaan (ts. ollut huono pistemäärä ja asia esim. noussut tavoitteidemme osaksi) ja yhteisessä keskustelussa pohdittava, onko näiden tekijöiden osalta muutoksen aikaansaaminen jollakin tavalla aikataulutettava, palasteltava ja mitkä asetetaan etusijalle. Tämän jälkeen pohdimme, millaisia toimenpiteitä muutos vaatii ja onko muutos saavutettavissa.

TEA- viisariin vastaamista on edelleen kehitettävä niin, että hyvinvointisuunnittelija huolehtii, että TEA- viisariin vastaamiseen osalta palvelualueilla noudatetaan vastaamisesta annettuja ohjeita, käytänteitä ja aikatauluja. Tiedonkeruun tunnukset saapuvat suoraan ilmoitetulle toimialan vastuulliselle viran- tai toimenhaltijalle, tunnukset eivät siis tule missään vaiheessa hyvinvointisuunnittelijalle. Lomaketta tulee käsitellä toimialasta vastaavassa työryhmässä tai johtoryhmässä. Vastaaminen tulee siis tapahtua yhteisessä keskustelussa ja hyvissä ajoin. Vastaamiselle varataan riittävä aikaresurssi ja vastaamiseen perehdytään ja valmistaudutaan huolella.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta esittää, että jatkossa hyvinvointityöryhmä keräisi vastaukset omilta palvelualoiltaan ja koostaisi vastaukset hyvinvointisuunnittelijan kanssa.